

ՅԱՒԵՐ ԵՍԻՄՅԱՆ

ՀԱՆԴԻՍ ԿԻՍԵՄԱՆԵՑ

ՎՊՈՒՍԱՆԱԼԵՆ, ԱՐՐԵՍՏԻՑ ԵՒ ԳԵՏՈՒԹԱՆՑ, ՆՈՐԵԼՈՒԿԻ ԵՒ ԶՈՒՆԲԱՆԵՑ:

ԱՌԱՋԻՆ ՇՐՋԱՆ

Պ. ՏԱՐԻ.

1862 ՄԱՐՏ 1

ԹԻԻ 5

ԱԼՓՐԵՑ ՈՒ ՆԻՅԻՆԵ

ԳԼՈՒԽ Ա.

Չ-ր էրէ-րէ ճ:

Յամին 1700 Մարտ
 Չին տխուր և սոսկալի
 գիշեր մըն էր թընտառ
 մէջ, թանձր ու մթա-
 գին ամպեր երկնից ե-
 րեսը շրջապատած էին,
 կարկառաւոր սառտիկ
 անձրև մը կը տեղայր,
 որտամուսք, փայլակ,

կայծակ մէկէ-կու կը յաջորդէին, և հիւսիսային
 ցրտաշունչ հովը զարհուրելի կերպով մը կը փչէր:
 Ամէն մարդ բնութեան այս կատաղութենէն ահ ու
 դողի մէջ ինկած իր յարկին տակ պատասպարուած
 էր, և փողոցներուն մէջ ամենեին մէկը չէր տես-
 նուէր: Քաղաքին զանգակը կէս գիշեր զարկաւ և
 տակաւին անձրևը ստատկաբար կը շարունակուէր,
 երկու հոգի գինետան մը մէջ առանձին նստած,
 առջևնին սեղանատախտակ մը և վրան ամանով գի-
 նի և քանի մը խորոված ձուկեր զրամ կը վափսային,
 և ժամանակ առ ժամանակ պատառ մը աննշով, սի-
 բով մէկ մէկու կենաց համար դաւաթներ կը պար-
 պէին:

Ասոնցմէ մէկը բարձրահասակ ու նիհար մարդ
 մըն էր, աչքերը խոշոր ու կատաղի, երկայն մօրու-
 քով ու երկայն մազերով, գէմքը գինիէն կարմը-
 ցած, տեսքը ահոելի, նայուածքը անգուլթ, զինքը
 աննսողը կը սոսկար, և այս մարդուն անունը կը
 կոչուէր Քոսթա: Միւս ընկերը որ անտարբեր

կերպով մը նստած էր, զինն քիչ մը աւելի կը նետէր, պղնձադոյն դէմքը բոլորովին կարմրցած էր, լայն ճակատը, թաւուտ յոնքերը, երկայն պտտերը և ջիզային կազմուածքը յայտնի կը ցուցնէին իւր սաստիկ ոյժը և այս կը կոչուէր Ալէքսի : Երկուքնին քովէ քով ցած աթոռներու վրայ նստած խիստ մտերմաբար կը խօսակցէին. անկարելի էր զիրենք հոն աեսնողը սրտին մէջ սարսափ մը չ'ըզաւ, զինետունը որ ստորերկրեայ բանդ մը կը նմանէր չորս կողմը զանազան ըմպելիքներու առկաններով զարգարուած էր, մեծկակ սեւ շուն մը շղթայակապ պահուած կը մնար, և կանթեղի աղօտ լոյսով մը կը լուսաւորուէր այս որջը, երկու ընկերք երկայն ու բարակ զանազան տարբեր խօսակցութեանց վրայ վիճելէն և աղէկ մը ուտել և խմելէն վերջը, Քոսթա քիչ մը ատեն լռեց և մտադրութեամբ ընկերին երեսը նայեցաւ, և աթոռը աւելի անոր քով մօտեցնելով, աչքերը չորս գին գարձուց և խիստ ցած ձայնով մը ըսաւ. « Բարեկամ, բան մը պիտի առաջարկեմ քեզի, բայց մինչև որ խօսք չ'տաս որ պիտի հաւանիս, չեմ կրնար ըսել » :

— Բէ՛ն նայինք, պատասխան'ց Ալէքսի, կարելի է այնպիսի գործ մըն է որ չեմ կրնար հաւանութիւն ցուցնել, զիտես ինչպէս բարեկամ ենք, և եթէ քու շահուզ նպատակոր է, վստահ եղի՛ր որ սիրով յանձնառու կ'ըլլամ, բաւական է որ 'ի գործ գնելու կարողութիւնս ներէ :

— Այնք է նախ գործադրութիւնը խօստանաս ու ետքը միտքս յայտնեմ, քաջ զիտեմ որ ձեռքէդ կուզայ և շատ անգամ փորձառու եղած ենք 'ի միասին, ուստի կ'աղաչեմ որ չէ չըսես :

- Բէ՛ն եղբայր, ինչ է նայինք :
- Խօսումունք կուզեմ :
- Ե՛ր կը խօստանամ :
- Բայց պէտք է նախ երդմամբ հաստատես :
- Կը նայիմ որ շատ հաստատ կը բռնես գործը արդեօք
- Ընոր մօտ բան մը
- Ի՞նչ
- Մէկը

— Անիծեա՛լ խորհուրդ, ըսաւ Ալէքսի, ձեռքը ճակատը տանելով :

— Բայց ինչու ազատի կը զարհուրես, բարեկամ :

- Որովհետեւ իմացայ կամքդ
- Բայց ինչ է գիտցածդ, կրկնեց Քոսթա աւելի ցած ձայնիւ :
- Անշուշտ մեկուն արիւնը ըսաւ Ալէքսի բառերը լեզուին սակ ծամծամելով :

— Այո՛, պատասխանեց Քոսթա աչքերը խոժոցուցած և գեմքին վրայ աւելի կատաղութիւն և վայրենութիւն ցուցնելով, մէկուն արիւնը պիտի թափենք 'ի միասին, այո՛ և դուն ինչ պիտի հաւանիս և պիտի օգնես » :

Ալէքսի այս խօսքերէն, վրասն որսըփուք մը եկաւ և ճակատն սկսաւ սրաղ քրտինք վազել, ու աչքերը դէպ 'ի դեպին ծոցեց և լուռ ու մունչ կը մտածէր :

Քոսթա որ միշտ չորս կողմ խիստ մտադրութեամբ կը դիտէր թէ արդեօք զինքը աեսնող կամ մտիկ ընող մը կայ, Ալէքսիին ձեռքէն բռնելով կարուկ ձայնով մը ըսաւ. « Ալէքսի, ինչ կը մըտածես, այս առաջին անգամն է, ասիկա առաջինը պիտի ըլլայ որ այսպէս կը վախնաս ու կը տարխա, քիչ անգամ մէկ տեղ գործ աեսանք, դեռ երեք ամիս չ'կայ երբ երկու քահանայի կամք կատարելու համար Հոովմ գայինք և սրարոն Արթուրը սպաննեցինք : Ափսոս քու աներկիւղ բնութեանդ, եթէ գիտնաս թէ ո՞վ է առաջարկողը և ինչ շահ ունինք կարծեմ բնաւ չես մտածեր » :

Ալէքսի խորունկ քունէ արթնցածի պէս աչքերը վեր վերցուց և սկսաւ շփել, ու սրտէն հառաչելով տխուր կերպով մը Քոսթային պատասխանեց :

« Քոսթա, չեմ կրնար քեզ յայտնել թէ ինչ պէս խղճի անհանգստութիւն մը կ'ըզամ, չեմ կրնար բնաւ քեզ նկարագրել թէ ինչպէս երեւակայութիւնս և զգացումներս զիս կը տանջեն չարաչար, ամէն րոպէ այն անմեղ անձանց ուրուականները կը կարծեմ թէ զիս կը հալածեն ու ինձմէ վրէժիմ գիր կ'ուզեն ըլլալ : Ա՛հ, Քոսթա, գիշերները աչքերս քուն չ'կայ, աշխարհք ինձ պատիժ եղեր է, երկինք նայած ատենս կը կարծեմ թէ հրալից շանթեր պիտի տեղան գլխուս, և զիս 'ի քթիթ ական պիտի ոչնչացընեն, ո՛հ, դեռ կը յիքթիթ ական պիտի ոչնչացընեն, ո՛հ, դեռ կը յիքթիթ ական պիտի ոչնչացընեն վերջին խօսքերը, անոր ձայնը լսելեացս մէջ կը հնչէ թէ « Մի կ'աղաչեմ կը պաղատիմ դուրս ունեցիք վրաս, ինչպեցէք երիտասարդութեանս » ալէ բարեկամ, թող զիս, մերժէ այդ խորհուրդը մտքէդ, ուրիշն կերքը յաղեցնելու համար անմեղ արիւններով մի շաղախէր ձեռքդ, վերստին կ'աղաչեմ թող զիս դուն ինչ որ կուզես ըրէ » :

Քոսթա այս խօսքերուն վրայ գոյնը նետեց, սիրտը թնթաց և կարուկ ձայնիւ մը կրկնեց, « Միքիլ Ալէքսի, քու խօսքերդ զիս շատ կը վշտայնէ, չէի յուսար քեզմէ որ մեր այսքան տարուան բարեկամութիւնը խախտես և այս առաջարկութիւնը չըն-

նուի :

Կող . Կ'աղաչեմ, տէր իմ, սանկ կայնեցէք նայիմ, սակայն ստոյգ եմ, դուք Լօնչէլօն չէք . զաւակս դուք չէք :

Լօնչ . Կ'աղաչեմ, երկայն խօսքերը մէկ - դի թողունք, առէք ինծի օրհնութիւննիդ, Լօնչէլօն էս եմ, որ ձեր մանուկն էր, որ ձեր զաւակն է, որ ձեր տղան ըլլայ պիտի միշտ :

Կող . Չեմ կրնար հաւատալ՝ որ դուք իմ զաւակս էք :

(Շարտակիւն)

Ա Ր Ո Ւ Ե Ս Տ Ք

Ըսանց իշիծօն գործածեալու Աստուրոզ՝ բեմդէ, նար չեցի, աչ գոյնէս ներկեչ .

Ը . ԱՍՊՈՒՐԻ ԶՈՒՐՐ ԴԻՆԵԼ

Ըս 150 տրամ ասփուր, կամ ասպուր, պաղ ջրի մէջ թրջէ, և մէկ քանի անգամ ձեռքովդ սխմէ, որ ամեն ասպուրն ալ ջուրը ծծէ, 6-7 ժամ թրջուած մնալէն ետքը, կանազացոյի կամ մաղէ տոպրակի մը մէջ լեցուր, աղէկ մը սխմէ որ դեղին ջուրը վաղէ տոպրակէն, նորէն տոպրակին մէջ ջուր լեցուր սխմէ, մինչև որ տոպրակը սխմած ատենդ, ելած ջուրը դեղնութիւն չունենայ, թափէ ան ելած դեղին ջուրը . քեզի պէտք եղածը տոպրակին մէջի լուացուած ասպուրն է :

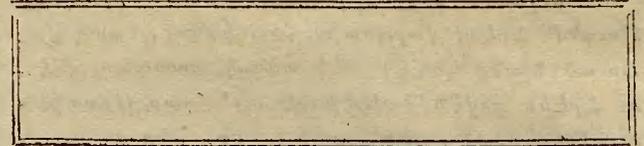
Խօսվայի մը մէջ կամ թէնճիրէյի մը մէջ 5 օխայ ջուր լեցուր, 10 տրամ բօթասը մէջը դիր որ էրիմիչ ըլլայ, և տոպրակին մէջի ասպուրը ջրին մէջ լեցուր, 5-6 ժամ մնալէն ետքը մաքուր տոպրակի մը մէջ պարպէ . տոպրակն ալ մաքուր ամանի մը վրայ բռնէ, տոպրակէն վազած ջուրը, աւրը պէտք եղած պոյան է : Տոպրակը աղէկ մը սխմէլէն ետքը՝ մէջը քիչ մը ջուր լեցուր նորէն սխմէ որ մնացած պոյաները ելլեն . ու տոպրակին մէջի ասպուրը նետէ : Ըս պատրաստած ջուրդ պահէ լու չիզար . պէտք է որ շինած օրդ գործածես :

ԲԵՄՊԼԵ ԲԵՂ ԴԵՆԵԼ

Ըս վերի շինուած ասպուրի ջրէն 300 տրամ սո, և վրան այնչափ ջուր լեցուր որ ներկելու կը տաւ թրջելու բաւականանայ, սկսէ գործել (1)

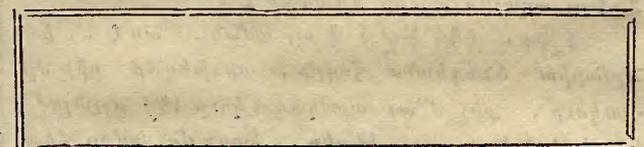
(1) Երբ որ գործել կ'ըսեմք, կ'ուզեմք ըսել որ լուծը կամ

5 թաքիքէյի չափ, և հանէ կտաւդ մէջէն : Հող տար որ ասպուրի ջրէն զայ շունես . 3) արամի չափ ասփա «ԸԼՖՐԻ» լեցուր մէջը, որ երբ որ ասպուրի ջրէն լեցուրիդ պոյունես՝ հաղիւ թէ էքչիկ համ ունենայ : Կտաւդ մէջը դիր նորէն և ժամ մը գործէ հանէ ինչպէս որ վերը լսինք, այսինքն սխմէ և ետքը 3 ձեռք ջրով լուայ : Բայց վերջին ջրին մէջ քիչ-ս լարի-բոն զայնար ջրի մէջ հալեցնելով այնչափ գնելու է որ համը զգալի ըլլայ, աս վերջին ջրով ալ լուալէդ ետքը սխմէ, հանէ, քեօրկէ տեղ մը չորցուր, չըլլայ որ արևը չորցունես : Եւ կ'ըլլայ այս գոյնը :

ՎԱՐԳԻ ԲԵՂ ԴԵՆԵԼ

Առջի շինուած ասպուրի ջրէն 600 տրամ սո և վերի բէնպէն շինելուդ պէս ներկէ, ասփա «ԸԼՖՐԻ» բաւական շատ գնելու է որ համը էքչի ըլլայ . կտաւդ մէջը դիր մէկ ժամ գործէ, կամ մինչև որ եթէ մատդ ջրին պաթմիչ ընես, ու մատեղ վազած տամբան լոյսին նայիս նէ անգոյն երևնայ . սխմէ լուա վերինին պէս : Եւ կ'ըլլայ այս գոյնը :

ՆԱՐ ՉԻՉԼԻԻ ԲԵՂ ԴԵՆԵԼ

Առջի շինուած ասպուրի ջրէն 2 ու կէս օխայ սո և բէնպէ պոյամիչ ընելուն պէս ըրէ, մէկ երկու անգամ կտաւը ջրէն հանելու է, և ամէն մէկ անգամին գաւաթ մը ասփա «ԸԼՖՐԻ» լեցունելու է ասպուրի ջրին մէջ, անանկ որ ասպուրի ջրին համը սաստիկ զօրաւոր կծու ըլլայ . աս գոյնը ստանալու համար մէկ քանի ժամ գործելու է, որ ասպուրի ամէն գոյնը կտաւին վրայ անցնի և յետոյ զատ թէգնէի մը մէջ ջրով լուա : Եւ կ'ըլլայ այս

որ և իցէ ուրիշ նիւթ մը որ պիտի ներկես, ասպուրին ջրին մէջ թաթիսել սխմել ու ջուրը ծծել տալ, ու նորէն հանել ու նորէն պաթմիչ ընելու գործողութիւնն է :

Ղերմակի քերթը ճարտար-կերպ :

Բրեւան եղած սապուրը ջրով էփէ, լաթե անցուր, երբ կը նայիս որ ըլլաճախ է, քիչ մը ուրիշ ամանի մը մէջ դիր, քիւրքը անոր մէջ խօթէ, հանէ, առանց շփելու կամացուկ մը սխմէ, աս գործողութիւնը քանի մը անգամ կրկնէ, և ամէն անգամուն սապուրն ջուրը փոխէ, և վերջապէս անձրեկի կամ դեախի ջրով լուայ, ճերմակ բըրինձի փոշի ցանէ վրան և զգուշութեամբ սանաորէ :

Մշան քեօթի-ը շինելու-կերպ :

Ա երկու մաս քեօթուրի թող մէկ մաս դում և մէկ մաս սրբատախճրոյի չամուր, քիչ մը ջուրով շաղէ, ուզած մեծութեամբդ կնտէ, չորցուր, կրակ վառելէդ ետքը ասոնցմէ մէկ քանի հատ վրան դիր, պայտի քեօթուրէն սաստիկ տաքութիւն կուտայ և չխառնելու ըլլաս նէ ասաը ժամ կը դիմանայ :

— Մշակելը դժուար տունկերը արդասաւոր ընելու համար, ջրով լուծուած սոսիճ (գուդկալ) կը գործածեն զաղլիացիք, բայց ջուրը մշջը գըրուած սոսիճէն հաղիւ թէ իր գոյնը պիտի փոխէ, թէ որ թանձր ըլլայ մահաբեր է արմատներուն :

— (յսլան (քոլա) եռացնելու ատենդ, քիչ մը բարակ աղ սրսկէ մշջը, որ իւթիւ ըրած ժամանակդ չի փակչի, ոմանք շաքար կը դնեն և ոմանք ալ ձէթ :

— Կ'ըսուի թէ ստուգուած իրողութիւն մըն է թէ իւղրտած սղոցի փոշին արևուն ճառագայթներուն ներգործութեամբը վեց ժամուն մէջ կը փըրընկի :

Ղանձի րը սենեակէն կորսնցուցնել :

Ա կէս շայի դքալ սև ծեծուած պիպէր, մէկ շայի դքալ էսմէր շէքէր, և մէկ կերակուրի դքալ անարատ կաթ, աղէկ մը խառնէ ամէնը մէկ, ու ճանճ շատ եղած տեղը բարձր տեղ մը դիր, շուտով կ'աներևութանան :

Մշան կայ շինել :

Մէկ օխայ բաթիթէսը խաղէ, ջրէն հանելէդ ետքը թող որ սուղանմիշ ըլլայ, և կրակին վրայ դիր քանի մը թաքիթէ, ու յետայ աղէկ մը էզմէ, քանի որ տահա ասք է 2 ու կէս օխայ ալիւրի հետ խառնէ, 300 արամ ըլլաճախ ջուր լեցուր վրան մէկ դքալ աղ և իրեք մեծ դքալ մայայով աղէկ

մը շաղէլէդ ետքը չորս ժամէն ետքը եփէ :

ԻՄՆԱՏԱՌԹԵԱՆ ՅՈՂԻ ԿԱԹԻՒՆԵՐ

Ամենամեծ գժուարութիւնները չ'ուսացածներնէս կը գանհնր :

Բնական կոյր եղողները իրենց պահսութիւնը կ'զգան՝ բայց ինչ պիտի ըսենք բարոյական կոյր եղողներուն :

Իսողաղութիւնը հսկոյն իրիտան աստղն է, առաքինութիւնն ալ իր արեգակը, որ երկուքն ալ մէկզմէ կէ բնաւ չ'են հեռանար :

Թե՛ որ մէկը ըսէ՝ թէ արգար մարդ մը տեսայ հացի կարօս՝ կը պատասխանեմ թէ անիկայ անանկ տեղ մի էր որ ուրիշ արգար մարդ չ'կար :

Բաղմութեան մէջ մէկու մը՝ քեզ շատ կը պատուեմ ըսես նէ, քու թշնամիդ կ'ընես զան, ասանկ ալ ազգին անգամներուն մէկուն :

Ինչպէս որ երկիր մը որչափ որ պարարտ ըլլայ չ'կրնար բերրի ըլլալ առանց մշակութեան, ասանկ ալ միաքը առանց կրթութեան չ'կրնար բարի պառւղ յառաջ բերել :

Բարի յատկութեան տէր մարդոց հետ ընկերացիր, եթէ քու համբաւդ կ'ուզես պատուել, քանզի առաւել աղէկ է առանձին մնալ քան թէ դէշ ընկերներու հետ :

Գեղեցկութիւնը սէրը կը գրդօէ, բայց միանակ գեղեցկութիւնը չ'կրնար պահել զան :

Եթէ գեղեցկութեան համար ամուսնանաս բոլոր կենացդ մէջ ինքզինքդ պիտի կապես այն առածովդ, որ ոչ պիտի երկայն տես, ոչ ալ տարի մը սիրես :

Ծ Ն Ո Ւ Ն Դ Ք

- Փետր. 21. Տիկին Թորոս պերպեր Զակարեան . էգ .
- " 18. " Տիրացու Զոհաննէս Աթուհեան . էգ .
- " 19. " Խաւճիկեան Զաֆաննէս . մ. ա. ետ .
- " 27. " Կարապետ Ամիրսեան . արու .

Մ Ը Ն Ք

- Փետր. 25. Մէլեմեցի Մ. Միմն .
- " " Կարապետ Թաթևոսի սղոցի .

Տ Ն Օ Ր Ե Ն Ե Ի Խ Մ Բ Ա Գ Ի Ր
Ս Ը Ր Գ Ի Ս Փ Ը Փ Ը Օ Ե Ը Ն

Ք Մ Ի Ի Ռ Ն Ի Ը
Ի Տ Պ Ա Ր Ա Ն Ի Տ Ե Տ Ե Ա Ն